

رابطه رضامندی زوجیت والدین مبتلا به آسیب‌های جسمی-حرکتی با سلامت روان و خلاقیت فرزندان آنان

علی‌همت محمودنژاد^۱، غلامعلی افروز^{۲*}، علی‌اکبر ارجمندنی^۳

چکیده

هدف این پژوهش تعیین رابطه رضامندی زوجیت والدین با آسیب‌های جسمی-حرکتی با سلامت روان و خلاقیت فرزندان آنان بود. پژوهش حاضر از نظر هدف بنیادی و از نظر روش گردآوری داده‌ها از نوع همبستگی محسوب می‌شود. جامعه پژوهش حاضر شامل همه والدین آسیب‌های جسمی-حرکتی دارای فرزند شهر تهران در سال ۱۳۹۶-۱۳۹۷ بود. از بین جامعه نمونه‌ای به حجم ۱۴۰ زوج مبتلا به آسیب‌های جسمی-حرکتی به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شد. به منظور جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه‌های رضامندی زوجیت افروز (AMSS)، چک لیست رفتاری کودکان (CBCL) و آزمون خلاقیت عابدی (ACT) استفاده شد. داده‌ها با استفاده از نسخه ۲۶ نرم افزار SPSS تحلیل شد. به منظور تجزیه و تحلیل رابطه متغیرها از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. همچنین از رگرسیون چندگانه برای پیش‌بینی متغیرهای ملاک بر اساس متغیر پیش‌بین استفاده شد. نتایج تحلیل داده‌ها نشان داد که بین رضامندی زوجیت والدین با سلامت روان و خلاقیت رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین رضامندی زوجین والدین قادر به پیش‌بینی سلامت روان و خلاقیت فرزندان والدین مبتلا به آسیب‌های جسمی-حرکتی می‌باشد. با توجه به یافته‌های بدست آمده می‌توان گفت با فراهم‌سازی شرایطی برای افزایش رضامندی زوجیت والدین با آسیب‌های جسمی-حرکتی، سلامت عمومی و خلاقیت فرزندان آنان افزایش می‌یابد.

واژه‌های کلیدی: رضامندی زوجیت، سلامت روان، خلاقیت، والدین با آسیب جسمی-حرکتی.

تاریخ پذیرش: ۲۲ شهریور ۱۴۰۳

تاریخ بازنگری: ۱۰ مرداد ۱۴۰۳

تاریخ دریافت: ۹ اسفند ۱۴۰۱

۱. دکتری تخصصی روانشناسی و آموزش کودکان استثنایی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۲. نویسنده مسئول: استاد ممتاز گروه روان‌شناسی و آموزش کودکان استثنایی، دانشگاه تهران، تهران، ایران. afrooz@ut.ac.ir

۳. استاد گروه روان‌شناسی و آموزش کودکان استثنایی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

مقدمه

افراد با آسیب جسمی-حرکتی^۱ به افرادی اطلاق می‌شود که به هر علت دچار ضعف، اختلال یا ناتوانی در سیستم حرکتی باشند یا برای تحرک، نیاز به وسایل کمک‌حرکتی داشته باشند (پالما و ماکوسکی؛ ۲۰۱۹). طبق گزارش سازمان بهداشت جهانی^۲، ۱۰ درصد از جمعیت افراد در سراسر دنیا با آسیب‌های جسمی-حرکتی مواجه هستند. این افراد در مقایسه با کل جمعیت سلامت‌روان پایین‌تری دارند، سطوح پایین حمایت عاطفی و مشارکت و تعهدات اجتماعی را نیز گزارش می‌کنند (مک‌کالای و کوهن؛ ۲۰۱۴). این افراد در صورت وجود شرایط مناسب و حمایت‌های لازم قادر به تشکیل زندگی هستند و اگر در زندگی زناشویی خود رضامندی داشته باشند کارکردهای مطلوب روانی-اجتماعی بیش‌تری پیدا می‌کنند و فرزندان افراد با ناتوانی جسمی-حرکتی از ابتدا با شرایط نامتعارفی روبه‌رو می‌شوند. کودکانی که سلامت‌روان پایین‌تری دارند در مدرسه هم ضعیف‌تر عمل می‌کنند و از نظر تحصیلی با مشکل مواجه می‌شوند، درگیر افت تحصیلی شده و در ارتباط با معلمان و همکلاسی‌ها نیز با مشکل روبه‌رو می‌شوند (شیرازی، رضوانی، حقیقی و فرزام‌فر، ۱۳۹۲). برخی از شواهد پژوهشی نشان می‌دهد کارکرد کارآمد والدین افراد با آسیب جسمی حرکتی از اهمیت فراوانی برخوردار است و این امر تا حدی می‌تواند پیش‌بینی‌کننده خلاقیت و سلامت‌روان فرزندان‌شان است (اخاف؛ ۲۰۲۲؛ افروز، ۱۳۸۹). از سوی دیگر پژوهش‌ها به رابطه سلامت‌روان و خلاقیت نیز اشاره داشته‌اند (خسروانی و گیلانی، ۱۳۸۶؛ پیوسته‌نگر، دستجردی و دهشیری، ۱۳۸۹).

خانواده نقش اساسی در پیشگیری و یا بروز مشکلات روان‌شناختی فرزندان دارد. خانواده در حکم بافت سلولی برای اندام‌های اجتماعی است و فراهم‌کننده سلامت‌روانی، جسمی و اجتماعی اعضا است (افروز، ۱۳۸۹). سازمان بهداشت جهانی، خانواده را به عنوان عامل اجتماعی اولیه در افزایش سلامت و بهزیستی معرفی کرده‌است و یکی از عواملی که سبب فروپاشی یا تضعیف کانون خانواده می‌شود، روابط زناشویی ناسالم است. رضایت از زندگی زناشویی نه‌تنها موجب می‌شود افراد شادتر، بانشاط‌تر و سالم‌تر زندگی کنند، بلکه سهم عمده‌ای در سلامت والدین، تربیت نسل بعدی و دوام زندگی دارد (رستمی، یونسی، سجادی و صادقی، ۱۳۹۲؛ ملاحق‌ری، جلال منش، سجادی و زراعتی، ۱۳۸۵). در راستای پژوهش حاضر فانی و فانی (۱۳۹۴) در پژوهشی نشان دادند بین تعارض‌های زناشویی والدین و رضایت از زندگی دانش‌آموزان دختر رابطه معکوس و معنادار وجود دارد. عدم رضایت از زندگی با سلامت‌روان پایین، علائم افسردگی، مشکلات شخصیتی، رفتارهای نامناسب بهداشتی و خطر بالاتر خودکشی همبسته است. همچنین پژوهش دیگری حاکی از بود که بین خلاقیت و سلامت روان ارتباط معناداری وجود دارد، لازمه خلاقیت، انگیزش و خودتنظیمی برخوردار از سلامت‌روان است (قدرتی، ۱۳۹۰؛ قدرتی، افروز، شریفی‌درآمدی و هومن، ۱۳۹۰؛ خسروانی و گیلانی، ۱۳۸۶). پژوهش دولان و مت‌کالف^۶ (۲۰۰۸) نیز نشان داد که خلاقیت یکی از ویژگی‌های مهم افراد دارای سلامت‌روان است. خلاقیت و عناصر مرتبط با آن تأثیر معنی‌داری بر کاهش اضطراب و افسردگی، افزایش سازگاری و افزایش مؤلفه‌های سلامت‌روان دارند.

با توجه به آنچه ذکر شد و نظر به محدودیت پژوهشی در این عرصه مهم انجام این پژوهش در جامعه هدف از اهمیت به کار بسته مهمی برخوردار است و تا حد زیادی می‌تواند خلا پژوهشی این عرصه را مرتفع سازد. بر این اساس باید این نکته را در نظر گرفت که پژوهش‌های مربوط به فشارهای روانی زناشویی و بی‌ثباتی، محدود و متناقض هستند. برخی از خانواده‌ها به‌ظاهر آسفتگی‌های زناشویی شدیدی دارند، درحالی‌که برخی دیگر در مقایسه با خانواده‌های گروه مقایسه مشکلات بیش‌تری دارند. با وجود این، دیگر خانواده‌ها بهبود در روابط زناشویی را به دنبال تشخیص فرد با ناتوانی گزارش کرده‌اند و این موضوع ضرورت

1. Physical-Motor Impairment
 2. Palma, Makowski
 3. World Health Organization (WHO)
 4. Macaulay, Cohen
 5. Ekhooff
 6. Dolan & Metcalfe

پژوهش در این زمینه را ایجاب می‌کند. شایان‌ذکر است که وضع روانی والدین ناتوان به عنوان کسانی که نقش مهمی در تحول هیجانی و اجتماعی فرزندان دارند باید بیش از پیش مورد توجه قرار گیرد. این مطالعه این فرصت را برای ما فراهم می‌آورد تا اثرات رضایت زوجیت خانواده‌های با آسیب‌های جسمی-حرکتی را بر سلامت روان و خلاقیت فرزندان آنان بررسی کنیم. مشخص کردن ارتباط بین متغیرها می‌تواند پژوهش‌های دیگر را در بررسی پیشرفت افراد معلول در متغیرهای شخصیتی ترغیب نماید. از طرف دیگر از آنجا که این متغیرها، باهم مورد مطالعه قرار نگرفته‌اند، بررسی هم‌پوشی این متغیرها روشن خواهد کرد که این سازه‌ها تا چند درصد از واریانس یکدیگر را تبیین می‌کند. بنابراین، هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه تحلیلی رضامندی زوجیت در والدین مبتلا به آسیب‌های جسمی-حرکتی با سلامت روان و خلاقیت فرزندان آنان است.

روش

این پژوهش با توجه به هدف کاربردی و شیوه اجرا همبستگی بود. جامعه پژوهش شامل والدین با آسیب جسمی-حرکتی شهر تهران در سال ۱۳۹۷ بود (دارای فرزند شاغل به تحصیلی با دامنه سنی ۵ تا ۱۸ سال) و نمونه این پژوهش از طریق نمونه برداری در دسترس تعداد ۱۴۰ والد با آسیب‌های جسمی-حرکتی انتخاب شدند و پرسشنامه‌های مورد نظر را تکمیل نمودند.

ابزارهای سنجش

- ۱. مقیاس رضامندی زوجیت (فرم کوتاه):** ابزار مورد استفاده در این پژوهش، پرسشنامه رضامندی زوجیت افروز فرم کوتاه ۵۱ سؤالی است. این مقیاس جهت ارزیابی میزان رضایت همسران برای فرهنگ جامعه ایرانی توسط افروز (۱۳۸۴) طراحی و سپس توسط افروز و قدرتی (۱۳۸۹) هنجاریابی شده است. پرسشنامه رضامندی زوجیت افروز از ۱۰ خرده مقیاس تشکیل شده که عبارت‌اند از مطلوب اندیشی همسران، رضامندی زوجین، افکار شخصی، افکار ارتباطی و اجتماعی، روش حل مسئله، امور مالی و فعالیت‌های اقتصادی، احساس و رفتار مذهبی، روش فرزندپروری، اوقات فراغت و تعامل احساسی است. ضرایب اعتبار خرده مقیاس‌ها با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شد که ضرایب اعتبار خرده مقیاس‌ها بالاتر از ۰/۷۰ بوده و اعتبار کل مقیاس نیز ۰/۹۱ بود که نشان دهنده اعتبار بسیار مطلوب پرسشنامه‌ی رضامندی همسران افروز است (قدرتی و افروز، ۱۳۹۰). روایی هم‌زمان نمرات زوجین در این مقیاس با نمرات آن‌ها در پرسشنامه «رضامندی زناشویی انریچ» معنادار بوده است. مقیاس ساخته‌شده، بر اساس رویکرد ازدواج سالم، رویکرد شناختی-اجتماعی و تجارب بالینی در زمینه‌ی رضامندی زوجیت در بستر فرهنگ اسلامی-ایرانی ساخته‌شده و مناسب موقعیت‌های پژوهشی و بالینی است (به نقل از قدرتی، ۱۳۹۰).
- ۲. آزمون خلاقیت:** عابدی (۱۳۷۲) براساس تعریف تورنس (۱۹۶۵) از خلاقیت یک آزمون ۶۰ سؤالی برای اندازه‌گیری خلاقیت تدوین نمود که هر ماده سه گزینه دارد. گزینه‌ها نشان‌دهنده میزان خلاقیت از کم، متوسط و زیاد هستند که به ترتیب نمره‌ای از ۱ تا ۳ را شامل می‌شوند. این آزمون شامل چهار مؤلفه‌ی سیالی، ابتکار، انعطاف‌پذیری و بسط است؛ بنابراین، نمره‌های آزمودنی‌ها در چهار مؤلفه‌ی فوق جمع می‌شوند و چهار نمره به دست می‌آید. وی (۱۹۸۶) در دانشگاه کالیفرنیا، این آزمون را از نو طراحی نمود و چند بار آن را مورد تجدیدنظر قرار داد. با استفاده از روش باز آزمایی، ضرایب پایایی مؤلفه‌های خلاقیت (سیالی، ابتکار، انعطاف‌پذیری و بسط) را به ترتیب ۰/۸۵، ۰/۸۲، ۰/۸۳ و ۰/۸۰ به دست آمد. ضریب پایایی نمره کل خلاقیت برای آزمون خلاقیت عابدی با استفاده از آلفای کرونباخ نیز برابر با ۰/۷۶ به دست آمد برای شاخص اعتبار با استفاده از آزمون تفکر خلاق تورنس (۱۹۷۲) ضریب ۰/۸۰ به دست آمد (به نقل از قدرتی و همکاران، ۱۳۹۰).
- ۳. چک‌لیست رفتاری کودکان:** این پرسشنامه، یک از فرم‌های نظام سنجش مبتنی بر تجربه آنباخ است که توسط یکی از والدین، بر اساس وضعیت کودک در ۶ ماه گذشته تکمیل می‌شود. در این پرسشنامه مقیاس‌ها عبارتند از مشکلات انزوا/افسردگی، اضطراب/افسردگی، مشکلات بدنی، نارسایی توجه/افزون‌کنشی، نادیده گرفتن قوانین و رفتارهای پرخاشگرانه. سوالات مقیاس‌های این پرسشنامه، به صورت سه گزینه‌ای کاملاً، معمولاً و اصلاً است که به ترتیب نمرات دو، یک و صفر را دریافت

می‌کنند. این پرسشنامه توسط میانایی (۱۳۸۶) بر روی نمونه‌ای به تعداد ۱۴۳۸ نفر شامل ۶۸۹ دختر و ۷۴۹ پسر هنجاریابی شد و از همسانی درونی مکفی برخوردار بود و دامنه آن ۰/۶۵ تا ۰/۸۵ برای چک لیست رفتاری کودک به دست آمد. نقاط برش برای مشکلات درون‌سازی، برون‌سازی و مشکلات کلی با آنچه توسط آخنباخ و همکارانش محاسبه شده بود کاملاً برابر بود.

شیوه اجرای پژوهش

پس از اخذ مجوزهای لازم از دانشگاه و سازمان بهزیستی و شناسایی مشارکت‌کنندگان، ابزارهای سنجش به صورت انفرادی توسط مشارکت‌کنندگان تکمیل گردید و سپس داده‌ها با استفاده از نرم افزار نسخه ۲۶ SPSS در دو بخش آمار توصیفی (فراوانی، میانگین و انحراف استاندارد) و آمار استنباطی (آزمون ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون) تحلیل شدند.

یافته‌ها

در این پژوهش ۴۱ نفر از شرکت‌کنندگان دارای ۱ فرزند، ۲۵ نفر دارای ۲ فرزند و ۴ نفر دارای ۳ فرزند هستند. ۱۵ نفر از پدران سیکل، ۲۶ نفر دیپلم، ۱۰ نفر کاردانی، ۱۵ نفر کارشناسی و ۴ نفر نیز کارشناسی ارشد و بالاتر هستند. ۱۳ نفر از مادران سیکل، ۳۲ نفر دیپلم، ۱۰ نفر کاردانی، ۹ نفر نیز کارشناسی و ۲ نفر نیز کارشناسی ارشد و بالاتر هستند. همچنین ۲۸ نفر دارای معلولیت خفیف، ۴۴ نفر متوسط، ۳۸ نفر دارای معلولیت شدید و ۳۰ نفر دارای معلولیت خیلی شدید هستند. به منظور بررسی رابطه بین رضامندی زوجیت والدین دارای آسیب‌های جسمی-حرکتی با سلامت روان فرزندان از آزمون همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون چندگانه استفاده شد. نتایج مربوط به اجرای این آزمون‌ها در ادامه ارائه شده است.

جدول ۱. ضرایب همبستگی بین رضامندی زوجیت والدین با سلامت روان و خلاقیت فرزندان

متغیرها	مشکلات			چک‌لیست رفتاری کودکان				خلاقیت
	مشکلات درونی‌سازی	مشکلات برون‌سازی	مشکلات کلی	سیالی	بسط	ابتکار	انعطاف‌پذیری	
رضامندی عاطفی	۰/۲۷*	۰/۳۹**	۰/۵۱**	۰/۰۱	۰/۰۸	۰/۲۰	۰/۳۳**	
رضامندی تعاملی	۰/۲۵*	۰/۲۱*	۰/۲۷**	۰/۰۲	۰/۰۶	۰/۱۴	۰/۰۷	
رضامندی نگرشی	۰/۲۴*	۰/۲۴*	۰/۲۱	۰/۰۰	۰/۰۲	۰/۰۵	۰/۳۰**	
رضامندی رفتاری	۰/۱۶	۰/۰۰	۰/۳۶**	۰/۱۲	۰/۰۸	۰/۱۴	۰/۲۱*	
رضامندی حمایتی-اجتماعی	۰/۱۰	۰/۰۹	۰/۲۴*	۰/۱۱	۰/۰۲	۰/۱۹	۰/۲۷**	
رضامندی هم‌اندیشی	۰/۲۹*	۰/۳۲**	۰/۰۳	۰/۲۰	۰/۰۹	۰/۱۸	۰/۳۰**	
رضامندی مشکل‌گشایی(حل‌مساله)	۰/۰۶	۰/۱۹	۰/۴۰**	۰/۰۴	۰/۰۳	۰/۲۰	۰/۱۲	
رضامندی منشی (شخصیتی)	۰/۰۲	۰/۲۶*	۰/۰۸	۰/۲۸**	۰/۰۸	۰/۲۷**	۰/۱۹	
رضامندی فرزندپروری	۰/۵۵**	۰/۲۹*	۰/۵۳**	۰/۲۲**	۰/۰۶	۰/۱۶	۰/۱۹	
رضامندی مطلوب‌اندیشی	۰/۲۴*	۰/۳۰**	۰/۳۲**	۰/۰۹	۰/۰۸	۰/۳۲**	۰/۲۲*	
نمره کلی رضامندی زوجیت	۰/۳۵**	۰/۲۸*	۰/۳۶**	۰/۲۴**	۰/۲۰*	۰/۲۱*	۰/۳۰**	

* معناداری در سطح ۰/۰۵ ** معناداری در سطح ۰/۰۱

نتایج آزمون همبستگی نشان داد بین مشکلات رفتاری درونی‌سازی با مولفه‌های رضامندی عاطفی، رضامندی تعاملی، رضامندی نگرشی، رضامندی هم‌اندیشی، رضامندی فرزندپروری و رضامندی مطلوب‌اندیشی رابطه منفی و معنادار است. همچنین بین مشکلات رفتاری برون‌سازی با مولفه رضامندی عاطفی، رضامندی تعاملی، رضامندی نگرشی، رضامندی هم‌اندیشی، رضامندی منشی، رضامندی فرزندپروری و رضامندی مطلوب‌اندیشی رابطه منفی و معنادار مشاهده شد. بین مشکلات کلی با مولفه‌های رضامندی عاطفی، رضامندی تعاملی، رضامندی رفتاری، رضامندی حمایتی-اجتماعی، رضامندی منشی، رضامندی فرزندپروری و رضامندی مطلوب‌اندیشی منشی و معنادار است. همبستگی بین نمره کلی رضامندی زوجیت والدین با سلامت روان فرزندان نیز معنادار است. نتایج همبستگی همچنین نشان داد بین مولفه سیالی خلاقیت با مولفه رضامندی منشی و رضامندی فرزندپروری مثبت و معنادار وجود دارد. همبستگی بین مولفه ابتکار خلاقیت با مولفه‌های رضامندی منشی و رضامندی مطلوب‌اندیشی نیز مثبت و معنی‌دار بود. ضریب همبستگی بین مولفه انعطاف‌پذیری خلاقیت با مولفه رضامندی عاطفی، رضامندی نگرشی، رضامندی رفتاری، رضامندی حمایتی-اجتماعی، رضامندی هم‌اندیشی و رضامندی مطلوب‌اندیشی مثبت و معنادار بود. همچنین همبستگی بین نمره کلی خلاقیت با مولفه رضامندی هم‌اندیشی و رضامندی منشی مثبت و معنادار بود. همبستگی بین نمره کلی رضامندی زوجیت والدین با خلاقیت فرزندان نیز معنادار بود. نتایج مربوط

رضامندی زوجیت والدین مبتلا به آسیب‌های جسمی-حرکتی

علی‌همت محمودنژاد، غلامعلی افروز و علی‌اکبر ارجمندنیا

به تحلیل رگرسیون چندگانه برای پیش‌بینی مشکلات رفتاری درونی‌سازی فرزندان از طریق رضامندی زوجیت والدین، آورده شده است. ضریب همبستگی چندگانه بین متغیرهای پیش‌بین و متغیر وابسته برابر با ۰/۹۳ و مقدار ضریب تعیین (مجذور R) برابر با ۰/۸۷ است که نشان‌دهنده میزان تبیین واریانس و تغییرات متغیر مشکلات رفتاری درونی‌سازی توسط مولفه‌های رضامندی زوجیت والدین است. مقدار F به‌دست آمده نیز برابر با ۱۹/۸۴ است و در سطح آلفای کوچکتر از ۰/۰۱ معنادار است، که نشان‌دهنده معنادار بودن مدل رگرسیونی است.

جدول ۲. نتایج ضرایب رگرسیون مشکلات رفتاری درونی‌سازی از طریق رضامندی زوجیت والدین

متغیر	B	خطای استاندارد	Beta	t	سطح معناداری
رضامندی عاطفی	-۰/۶۴	۰/۴۱	-۰/۲۸	-۱/۵۴	۰/۱۳
رضامندی تعاملی	-۱/۸۰	۰/۲۷	-۱/۰۱	-۶/۵۸	۰/۰۰
رضامندی نگرشی	-۰/۴۸	۰/۲۳	-۰/۲۶	-۲/۰۹	۰/۰۴
رضامندی رفتاری	-۱/۴۲	۰/۳۷	-۰/۷۸	-۳/۷۶	۰/۰۰
رضامندی حمایتی-اجتماعی	-۱/۵۷	۰/۴۹	-۰/۵۱	-۳/۱۷	۰/۰۰
رضامندی هم‌اندیشی	-۴/۶۷	۰/۶۷	-۰/۹۶	-۶/۹۲	۰/۰۰
رضامندی مشکل‌گشایی	-۰/۶۱	۰/۴۶	-۰/۱۶	-۱/۳۲	۰/۱۹
رضامندی منشی (شخصیتی)	-۱/۷۰	۰/۵۷	-۰/۳۷	-۲/۹۶	۰/۰۰
رضامندی فرزندپروری	-۴/۴۱	۰/۴۱	-۱/۲۹	-۱۰/۵۶	۰/۰۰
رضامندی مطلوب‌اندیشی	-۴/۰۲	۰/۹۰	-۰/۷۵	-۴/۴۴	۰/۰۰

براساس نتایج به‌دست آمده از بین مولفه‌های رضامندی زوجیت والدین، رضامندی تعاملی، رضامندی نگرشی، رضامندی رفتاری، رضامندی حمایتی-اجتماعی، رضامندی هم‌اندیشی، رضامندی منشی، رضامندی فرزندپروری و رضامندی مطلوب‌اندیشی ($p < ۰/۰۵$, $\beta = -۰/۷۵۳$) به‌طور معناداری قادر به پیش‌بینی مشکلات رفتاری درونی‌سازی فرزندان است.

جدول ۳. نتایج ضرایب رگرسیون مشکلات رفتاری برونی‌سازی از طریق رضامندی زوجیت والدین

متغیر	B	خطای استاندارد	Beta	t	سطح معناداری
رضامندی عاطفی	-۲/۶۵	۱/۴۰	-۰/۶۶	-۱/۸۹	۰/۰۶
رضامندی تعاملی	-۰/۹۵	۰/۵۵	-۰/۲۷	-۱/۷۱	۰/۰۹
رضامندی نگرشی	-۱/۷۶	۰/۸۲	-۰/۴۵	-۲/۱۲	۰/۰۴
رضامندی رفتاری	-۰/۱۵	۰/۶۱	-۰/۰۸	-۰/۲۵	۰/۸۰
رضامندی حمایتی-اجتماعی	-۲/۸۱	۱/۳۵	-۰/۷۶	-۲/۰۷	۰/۰۴
رضامندی هم‌اندیشی	-۰/۴۹	۱/۴۳	-۰/۰۶	-۰/۳۴	۰/۷۳
رضامندی مشکل‌گشایی	-۳/۶۴	۱/۰۶	-۰/۸۴	-۳/۴۲	۰/۰۰
رضامندی منشی (شخصیتی)	-۰/۴۶	۱/۳۷	-۰/۰۸	-۰/۳۳	۰/۷۴
رضامندی فرزندپروری	-۲/۵۲	۱/۳۲	-۰/۴۷	-۱/۹۰	۰/۰۶
رضامندی مطلوب‌اندیشی	-۴/۹۵	۲/۵۸	-۰/۸۷	-۱/۹۱	۰/۰۶

نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه پیش‌بینی مشکلات رفتاری برونی‌سازی فرزندان از طریق رضامندی زوجیت والدین نشان داد ضریب همبستگی چندگانه بین متغیرهای پیش‌بین و متغیر وابسته برابر با ۰/۷۴ و مقدار ضریب تعیین (مجذور R) برابر با ۰/۵۵ است که نشان‌دهنده میزان تبیین واریانس و تغییرات متغیر مشکلات رفتاری برونی‌سازی توسط مولفه‌های رضامندی زوجیت والدین است. مقدار F به‌دست آمده نیز برابر با ۳/۴۵ است و در سطح آلفای کوچکتر از ۰/۰۱ معنادار است. براساس نتایج به‌دست آمده از بین مولفه‌های رضامندی زوجیت والدین، رضامندی نگرشی، رضامندی حمایتی-اجتماعی، و رضامندی مشکل‌گشایی به‌طور منفی و معناداری قادر به پیش‌بینی مشکلات رفتاری برونی‌سازی در فرزندان هستند.

جدول ۴. نتایج ضرایب رگرسیون مشکلات کلی از طریق رضامندی زوجیت والدین

متغیر	B	خطای استاندارد	Beta	t	سطح معناداری
رضامندی عاطفی	-۰/۶۶	۲/۸۰	-۰/۰۷	-۰/۲۳	۰/۸۱
رضامندی تعاملی	-۰/۴۵	۱/۵۳	-۰/۰۵	-۰/۲۹	۰/۷۶
رضامندی نگرشی	-۴/۳۰	۱/۸۲	-۰/۵۷	-۲/۳۵	۰/۰۲
رضامندی رفتاری	-۱/۲۱	۱/۵۵	-۰/۲۰	-۰/۷۷	۰/۴۴

۰/۲۳	-۱/۲۰	-۰/۳۶	۳/۲۰	-۳/۸۵	رضامندی حمایتی- اجتماعی
۰/۵۶	-۰/۵۸	-۰/۱۲	۴/۴۲	-۲/۵۷	رضامندی هم‌اندیشی
۰/۰۶	-۱/۸۵	-۰/۴۳	۲/۹۳	-۵/۴۵	رضامندی مشکل‌گشایی
۰/۵۳	-۰/۶۲	-۰/۱۴	۳/۵۹	-۲/۲۵	رضامندی منشی (شخصیتی)
۰/۰۰	-۳/۳۹	-۰/۷۸	۳/۴۳	-۱۱/۶۴	رضامندی فرزندپروری
۰/۲۱	-۱/۲۵	-۰/۲۶	۳/۴۴	-۴/۳۲	رضامندی مطلوب‌اندیشی

بر اساس نتایج، ضریب همبستگی چندگانه بین مولفه‌های رضامندی زوجیت والدین و مشکلات کلی برابر با ۰/۶۴ و مقدار ضریب تعیین (مجذور R) برابر با ۰/۴۱ بود که نشان‌دهنده میزان تبیین واریانس و تغییرات متغیر مشکلات کلی توسط مولفه‌های رضامندی زوجیت والدین است. مقدار F به‌دست آمده نیز برابر با ۳/۷۶ است و در سطح آلفای کوچک‌تر از ۰/۰۱ معنادار است که نشان‌دهنده مناسب بودن مدل رگرسیونی ارائه شده است. براساس نتایج ضرایب مسیر از میان مولفه‌های رضامندی زوجیت والدین، رضامندی نگرشی و رضامندی فرزندپروری به طور منفی و معناداری قادر به پیش‌بینی مشکلات رفتاری کلی فرزندان هستند (جدول ۴).

جدول ۵. نتایج ضرایب رگرسیون خلاقیت از طریق رضامندی زوجیت والدین

سطح معنی داری	t	Beta	خطای استاندارد	B	
۰/۰۱	۲/۶۶	۰/۸۶	۱/۳۱	۳/۵۰	رضامندی عاطفی
۰/۰۰	۲/۷۹	۰/۵۹	۰/۷۶	۲/۱۲	رضامندی تعاملی
۰/۱۰	۱/۶۶	۰/۴۵	۰/۹۰	۱/۵۱	رضامندی نگرشی
۰/۳۳	۰/۹۷	۰/۲۸	۰/۷۷	۰/۷۵	رضامندی رفتاری
۰/۲۸	۱/۰۸	۰/۳۴	۱/۵۷	۱/۷۰	رضامندی حمایتی- اجتماعی
۰/۰۴	۱/۹۹	۰/۴۹	۲/۱۵	۴/۲۹	رضامندی هم‌اندیشی
۰/۰۰	۲/۸۱	۰/۴۴	۱/۳۹	۳/۹۲	رضامندی مشکل‌گشایی
۰/۳۹	۰/۸۶	۰/۲۱	۱/۷۸	۱/۵۴	رضامندی منشی (شخصیتی)
۰/۷۸	۰/۲۷	۰/۰۶	۱/۵۸	۰/۴۳	رضامندی فرزندپروری
۰/۹۰	۰/۱۲	۰/۰۲	۱/۶۹	۰/۲۰	رضامندی مطلوب‌اندیشی

بر اساس نتایج، ضریب همبستگی چندگانه بین مولفه‌های رضامندی زوجیت والدین و خلاقیت برابر با ۰/۵۵ و مقدار ضریب تعیین (مجذور R) برابر با ۰/۳۱ بود. همچنین مقدار F به‌دست آمده برابر با ۲/۳۹ است که در سطح آلفای کوچک‌تر از ۰/۰۵ معنادار بوده و نشان‌دهنده مناسب بودن مدل رگرسیونی ارائه شده است. براساس نتایج ضرایب رگرسیون از بین مولفه‌های رضامندی زوجیت والدین، رضامندی عاطفی، رضامندی تعاملی، رضامندی هم‌اندیشی و رضامندی مشکل‌گشایی به طور مثبت و معناداری قادر به پیش‌بینی خلاقیت هستند.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه تحلیلی رضامندی زوجیت در والدین مبتلا به آسیب‌های جسمی-حرکتی با سلامت روان و خلاقیت فرزندان آنان بود. بر این اساس نتایج نشان داد بین رضامندی زوجیت والدین با سلامت روان فرزندان و خلاقیت رابطه مثبت و معنادار وجود داشت. به بیان دیگر نتایج نشان داد که رضامندی والدین با سلامت روان فرزندان ارتباط مثبت و معنادار دارد. دیگر نتایج این پژوهش نشان داد مولفه‌های رضامندی زوجیت والدین به صورت مثبت و معناداری قادر به پیش‌بینی مشکلات رفتاری درونی‌سازی فرزندان و همچنین به طور منفی و معناداری قادر به پیش‌بینی مشکلات رفتاری برونی‌سازی در فرزندان و نیز به طور مثبت و معناداری قادر به پیش‌بینی خلاقیت هستند. این یافته‌ها با برخی از نتایج پژوهش‌های دیگر (ملا باقری و همکاران، ۱۳۸۵؛ رستمی و همکاران، ۱۳۹۲؛ قدرتی و همکاران، ۱۳۹۰؛ پیوسته‌نگر و همکاران، ۱۳۸۹؛ اخاف، ۲۰۲۲؛ دولان و مت کالف، ۲۰۰۸؛ فانی و فانی، ۱۳۹۴) همخوانی داشت.

در تبیین نتایج به‌دست‌آمده می‌توان اظهار داشت که خانواده‌هایی که محیطی سرشار از عشق و علاقه و سرزندگی فراهم می‌سازند، افراد سالم و سرشار از انرژی به جامعه تحویل می‌دهند. رضامندی زوجین و روابط خانوادگی موفق، فرزندان سالم را

تحويل جامعه می‌دهند که خود سبب سلامت جامعه است. خانواده محل انتقال سنت‌ها و باورها و انواع مختلف شناخت‌ها است، خانواده با الگو گرفتن به کودک یاد می‌دهد که چگونه باید رفتار کند و چگونه با اجتماع سازگار شود و اینکه زن و مرد نقش‌های متفاوتی دارند و به‌طور کلی در خانواده است که کودک اولین قدم‌های اجتماعی شدن را برمی‌دارد و در نهایت به موجودی کاملاً اجتماعی و سالم تبدیل می‌شود. تعامل‌های افراد خانواده به‌خصوص زوجین، تأثیر مهمی بر سلامت روان فرزندان خانواده دارد. زمانی که پدر و مادر در جایگاه اصلی خود قرار داشته و روابطشان با مشکلات کم‌تری باشد، از هر نظر آرامش بیش‌تری بر کل خانواده حاکم است و فرزندان آرامش و سلامت را از کل خانواده می‌گیرند. از طرفی مادر در خانواده ارتباط بیش‌تری با فرزندان دارد و فرزندان ارتباط بیش‌تری با مادر دارند. لذا اگر در خانواده مادر از جانب همسر و شرایط زندگی خود مشکلی نداشته، رضایت داشته و عاری از تنش باشد از سلامت روان کافی برخوردار است و می‌تواند فرزندان سالم‌تری را تربیت کرده و وارد اجتماع کنند و در فرایند اجتماعی شدن مشکلات کم‌تری را تجربه می‌کنند و مشکلات رفتاری و عاطفی به مراتب کم‌تری را دارند. ملاباقری و همکاران (۱۳۸۵) نشان دادند که از هم پاشیدن کانون گرم خانواده، طلاق و جدایی به‌عنوان یک پدیده ناخوشایند می‌تواند موجب افسردگی قابل‌توجه در کودکان شود. جرمی می‌نویسد نوع مشکلات عاطفی نوجوانان با تجربه عاطفی آنان از کشمکش‌های زناشویی والدین رابطه دارد. کشمکش مداوم بین همسران منعی برای ایجاد مشکلات روانی نوجوانان به‌خصوص افسردگی آنان است. از طرفی یافته‌های پژوهش نشان داد که رضامندی زوجیت والدین پیش‌بینی‌کننده خلاقیت دانش‌آموزان است. در حقیقت جو عاطفی خانواده می‌تواند پیش‌بینی‌کننده خلاقیت فرزندان باشد. این انتظار وجود دارد که با افزایش سطح رضامندی زناشویی والدین بستر مناسبی برای بروز خلاقیت فرزندان به وجود آید. این یافته پژوهش به‌عنوان یک یافته جدید می‌تواند مدنظر قرار گیرد، چرا که نگاهی عمیق به ساخت خانواده و درک این موضوع که رضامندی زناشویی والدین می‌تواند مهم‌ترین عنصر جو عاطفی خانواده بوده و زمینه‌ساز خلاقیت کودکان باشد، تاکنون مورد ملاحظه قرار نگرفته است. در حقیقت والدین رضامند با داشتن رضایت زناشویی بالا، همدلی، رضامندی تعاملی، حمایت اجتماعی، تفکر مثبت، هم‌فکری در فرزندپروری و استفاده از حل مسئله بستر مناسبی برای بروز و رشد خلاقیت فرزندان‌شان فراهم می‌نمایند. رضایت در روابط والدین نیز بر میزان خلاقیت کودکان اثرگذار است.

همکاری، همدلی و مشارکت والدین در تعلیم و تربیت فرزندان، تعامل متقابل، حمایت از یکدیگر و فرزندان نیز بخشی از رضامندی زوجین است. فضای عاطفی خانواده نقش مهمی در رشد و پرورش صحیح کودکان و خلاقیت آنان دارد. هر اندازه که میزان رضایت والدین از روابطشان بالاتر برود، میزان آرامش و خلاقیت در کودکان نیز بالاتر می‌رود، چرا که تفکر خلاق در گرو آرامش و امنیت در محیط خانواده است و این آرامش و امنیت نیز به نوع روابط والدین بستگی دارد. شاید یکی از مهم‌ترین عوامل در جو خانوادگی مثبت روابط مثبت بین والدین شامل رضایت، همدلی، حمایت، هم‌فکری در فرزندپروری، حل مشارکتی مسائل زندگی و... است که نقش مهمی در بسترسازی جهت رشد و پرورش خلاقیت کودکان دارد. در مقابل، پژوهش‌های بسیاری نیز نشان داده که تعارض و اختلاف بین والدین و نداشتن رضایت از زندگی منجر به آسیب فرزندان و بروز اختلالات رفتاری، تنبذگی و پرخاشگری می‌شود. در این جو نامناسب خلاقیت نه تنها رشد نمی‌کند، بلکه منجر به سرکوب شدن و افت آن نیز می‌شود (قدرتی و همکاران، ۱۳۹۰؛ رستمی و همکاران، ۱۳۹۲؛ دولان و مت‌کالف، ۲۰۰۸). در این راستا در مطالعه‌ای دو گروه از کودکان از نظر میزان رضایت والدینشان از زندگی و ارتباط آن با سطح خلاقیت مورد بررسی قرار گرفتند. نتایج این تحقیق نشان داد در خانواده‌هایی که میزان رضایت از زندگی در والدین بالا است، به همان میزان نیز سطح خلاقیت کودکان بالاتر است و برعکس در خانواده‌هایی که سطح رضایت والدین پایین گزارش شده بود، میزان خلاقیت کودکان نیز پایین‌تر بود (قدرتی، ۱۳۹۰). هم‌چنین پژوهش‌هایی وجود دارد که نشان می‌دهد سبک‌های فرزندپروری نقش مهمی در خلاقیت کودکان دارد (قدرتی و همکاران، ۱۳۹۰). درواقع، والدینی که بدون سخت‌گیری شدید با فرزندان‌شان رفتار می‌کنند و کودکان‌شان فرصت‌هایی برای ابراز وجود، استقلال و کاوشگری دارند به احتمال بیشتر کودکانی خلاق و نوآور خواهند شد. به نظر می‌رسد

محیطی آرام که پر از عشق و صمیمیت، پذیرش، احترام، شوخ‌طبعی، فرصت ابراز وجود و رضامندی بوده، می‌تواند منجر به رشد خلاقیت کودکان شود. به‌طور کلی نتایج این پژوهش نشان داد رضایت زوجیت افراد با آسیب جسمی-حرکتی پیش‌بینی‌کننده سلامت روان و خلاقیت والد-کودک است، این یافته تا حد زیادی می‌تواند شکاف پژوهشی این قلمرو را ترمیم نموده و زمینه پژوهش‌های دیگر در این عرصه را فراهم نماید. همانند سایر پژوهش‌ها از مهم‌ترین محدودیت‌های پژوهش حاضر تعداد نمونه محدود و نمونه‌گیری دردسترس بود. بر این اساس و نظر به یافته‌های این پژوهش پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی از نمونه‌ی گسترده‌تر و به منظور بررسی متغیرهای پژوهش از روش مصاحبه نیز استفاده گردد. همچنین آموزش روابط زوجیت و بررسی نقش آن بر متغیرهای مربوط به فرزندان و در نظر داشتن عوامل فرهنگ و جنسیت به عنوان متغیرهای میانجی‌گر از جمله اهداف پژوهش‌های آتی باشد.

تشکر و قدردانی

ضمن تشکر از اساتید گرانقدر جناب آقای دکتر غلامعلی افروز و جناب آقای دکتر علی اکبر ارجمندنی، بدین وسیله از همه‌ی شرکت‌کنندگان که در این پژوهش ما را یاری نمودند صمیمانه سپاس‌گزاریم.

منابع

- افروز، غ. (۱۳۸۹). *روان‌شناسی ازدواج و شکوه همسری*. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- پیوسته‌نگر، م.، دستجردی، ا.، و دهشیری، غ. (۱۳۸۹). رابطه خلاقیت و بهزیستی ذهنی در دانشجویان. *مجله علوم رفتاری*، ۴(۳)، ۲۰۷-۲۱۳.
- خسروانی، ر.، و گیلانی، ب. (۱۳۸۶). خلاقیت و سلامت روانی. *مجله روانشناسی و علوم تربیتی*، ۳۷(۲)، ۶۵-۸۳.
- رستمی، م.، یونسی، س.ج.، سجادی، ح.ف. و صدقی، ن. (۱۳۹۲). بررسی رابطه بین رضامندی زوجین والدین با افسردگی فرزندان آن‌ها. *ششمین همایش بین‌المللی روان‌پزشکی کودک و نوجوان*. ۲۶ شهریور ۱۳۹۲، تبریز، ایران.
- شیرازی، ف.، رضوانی، ش.، حقیقی، ن.، و فرزام‌فر، ا. (۱۳۹۲). رابطه سلامت روان مادران با میزان اضطراب و افسردگی فرزندان، *فصلنامه چشم‌انداز امین*، (۱).
- فانی، ح و فانی، م. (۱۳۹۴). رابطه بین تعارضات زناشویی والدین با رشد قضاوت اخلاقی و رضایت از زندگی دانش‌آموزان دختر. *فصلنامه علمی-پژوهشی زن و جامعه*. ۴(۴)، ۷۵-۵۹.
- قدرتی، م.، افروز، غ.، شریفی درآمدی، پ.، و هومن، ح. (۱۳۹۰). تبیین خلاقیت دانش‌آموزان تیزهوش بر مبنای هوش، سن و رضامندی زناشویی والدین. *فصلنامه روانشناسی افراد استثنایی* ۳(۱).
- قدرتی، م. (۱۳۹۰). تبیین خلاقیت دانش‌آموزان تیزهوش بر مبنای هوش، سن و رضامندی زناشویی والدین آن‌ها، *فصلنامه روانشناسی افراد استثنایی*، ۳
- ملاباقری، م.، جلال منش، ش.، سجادی، ح.، و زراعتی، ح. (۱۳۸۵). بررسی میزان نشانه‌های افسردگی نوجوانان و ارتباط آن با رضامندی زوجین مادران آنان در شهرستان تویسرکان در سال ۱۳۸۳. *فصلنامه اصول بهداشت روانی*. ۸(۳۰-۲۹)، ۴۳-۵۰.
- مینایی، ا. (۱۳۸۶). بررسی ساختار عاملی سوالات سندرمی سیاهه رفتاری کودک (CBCL) با استفاده از تحلیل عاملی تاییدی. *روان‌شناسی تربیتی (روانشناسی و علوم تربیتی)*، ۲(۷)، ۹۳-۱۱۴.
- Dolan, M & Metcalfe, E. (2008). *The relationship between innovation and wellbeing*. Imperial College London.
- Ekhoff, J. K. (2022). *Bion and Primitive Mental States*. 1st Edition, 158 Pages, Published by Routledge.
- Macaulay, R., Cohen, A. (2014). Self-Conscious emotions' role in functional outcomes within clinical populations. *Psychiatry Research*, 216(1), 17-23.
- Palma, M.R., Makowski, M.K. (2019). Bioarchaeological evidence of care provided to a physically disabled individual from Pachacamac, Peru. *International Journal of Paleopathology*, 25, 139-149
- World health organization (World report on disability) (2020). <https://www.who.int>

The Relationship between Marital Satisfaction of Parents with Physical-Motor Impairment and Children's Mental Health and Creativity

Alihemat Mahmoudnejad¹, Gholmali Afrooz^{1*}, Aliakbar Arjmandnia³

Abstract

The purpose of this research was to investigate the relationship between marital satisfaction of parents with physical disabilities and mental health and creativity of their children. The research method is a correlational design which conducted in a sample of 140 couples with physical-motor injuries. Statistical population was the couples with physical disabilities who had children. Participants were selected by convenience sampling method in 2017-2018. In order to collect data, questionnaires include Couple Satisfaction (AMSS), Children Behavior Checklist (CBCL) and Abedi Creativity Test (ACT) were used. SPSS version 26 was used to analyze the data. In order to analyze the data, the Pearson correlation coefficient and multiple regressions was also used to predict the criterion variables based on the predictor variables. The results of the analysis showed that there is a positive and significant relationship between parental satisfactions, child mental health and child creativity. Also, couple marital satisfaction predicts mental health, and creativity. According to the findings, it can be said that by providing conditions for increasing marital satisfaction of disabled parents, creativity, and general health of students will increase.

Keywords: Marital Satisfaction, Mental Health, Creativity, Parents with Physical-Motor Impairment.

Submission: 28 February 2023

Revised: 31 July 2024

Accepted: 12 September 2024

1. PhD of Psychology and Education of Exceptional Children, Sciences and Research Branch, Tehran, Iran.

2. **Corresponding author:** Professor Department of Psychology and Education of Exceptional Children, University of Tehran, Tehran, Iran.
E-mail: afrooz@ut.ac.ir

3. Professor Department of Psychology and Education of Exceptional Children, University of Tehran, Tehran, Iran.